

فعالیت، اشتغال و بیکاری

وضع فعالیت اعضای جامعه یکی از پدیده هایی است که بر اقتصاد آن تأثیر مستقیم می گذارد. اشتغال و بیکاری از مولفه های وضع فعالیت، از موضوعات روز جامعه ایران است. به لحاظ ساختار فعلی جمعیت ایران اشتغال زایی اهمیتی خاص دارد و تأثیر بیکاری بر به خطر انداختن امنیت ملی بر کسی پوشیده نیست.

به منظور شناسایی وضعیت عمومی جمعیت در معرض واقعه یعنی جمعیتی که در سنین اشتغال قرار دارند، به آمارهای مربوطه مراجعه شده است. طبق اطلاعات موجود در سال ۱۳۷۵، حدود ۲۷ درصد از جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر را جوانان ۱۵-۲۴ ساله تشکیل می داده اند. این در حالی است که حدود ۲۴ درصد از جمعیت فعال، ۲۱ درصد از جمعیت شاغل و ۵۰ درصد از جمعیت بیکار را جوانان تشکیل می داده اند. این نسبتها برای سال ۱۳۶۵ به ترتیب برابر ۲۹، ۲۸، ۲۵ و ۵۰ درصد بوده است.

مقایسه ارقام فوق نشان می دهد که در سال ۱۳۷۵ از همه نسبتها به جز سهم بیکاران کاسته شده است. این امر توجه خاص به مسئله بیکاری و ضرورت ایجاد اشتغال در کشور را برای سالهای آتی ایجاب می کند. (جدول ۳-۱)

در سال ۱۳۷۵، حدود ۲۱ درصد از شاغلان بخش خصوصی، ۱۵ درصد از شاغلان بخش تعاونی و ۲۰ درصد از شاغلان بخش عمومی را جوانان ۱۵-۲۴ ساله تشکیل داده اند. همچنین حدود ۱۹ درصد از شاغلان بخش کشاورزی، ۲۵ درصد از شاغلان بخش صنعت و ۱۵ درصد از شاغلان بخش خدمات را جوانان تشکیل داده اند. اطلاعات فوق فراهم بودن بستر مناسب برای جذب جوانان در بخش صنعت را نشان می دهد (حدود ۲۵ درصد از شاغلان بخش صنعت جوانان ۱۵-۲۴ ساله هستند) این در حالی است که در سال ۱۳۶۵، بیشتر آنها جذب بخش خدمات شده اند (حدود ۲۹ درصد از شاغلان بخش خدمات جوانان ۱۵-۲۴ ساله بوده اند) جهت گرایش بخشها برای جذب مردان جوان همانند گرایش جذب در کل بوده اما نتایج هر دو سرشماری نشان می دهد که بیشتر زنان جوان (حدود ۴۴ درصد شاغلان بخش صنعت در سال ۱۳۶۵ و حدود ۴۵ درصد آنها در سال ۱۳۷۵ جوانان ۱۵-۲۴ ساله بوده اند) جذب بخش صنعت شده اند. (جدول ۳-۲ و ۳-۳)

اگرچه مطابق اطلاعات جداول قبل در سال ۱۳۷۵ سهم اشتغال جوانان در بین کل شاغلان بخش صنعت بیش از سهم آنها در سایر بخشهاست، اما اطلاعات جدول ۴-۳ نشان می دهد که حدود ۴۲ درصد از جوانان ۱۵-۲۴ ساله جذب بخش خدمات شده اند، این رقم بیش از درصد جوانانی است که جذب بخش صنعت شده اند (حدود ۳۶ درصد). در همین سرشماری دیده می شود که حدود ۴۴ درصد مردان جوان ۱۵-۲۴ ساله و حدود ۲۷ درصد زنان جوان ۱۵-۲۴ ساله جذب بخش خدمات شده اند این بدان معنی است که مردان بیشتر در بخش خدمات (۴۴ درصد) و زنان بیشتر در بخش صنعت (۵۷ درصد) بکار گمارده شده اند.

در سال ۱۳۶۵ بیشترین درصد جوانان در هر دو جنس جذب خدمات شده اند بطوریکه حدود ۵۱ درصد مردان جوان و حدود ۳۶ درصد زنان جوان در این بخش اشتغال یافته اند (جدول ۴-۳).

سهم جمعیت جوان بیکار از جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیشتر نشان می‌دهد که در سرشماری سالهای ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ حدود ۵۰ درصد جمعیت بیکار جویای کار جوانان ۱۵-۲۴ ساله بوده‌اند در هر دو سرشماری سهم جوانان در بین بیکاران باسواد بیش از سهم آنها در بین بیکاران بی‌سواد بوده است. در سال ۱۳۶۵ حدود ۶۳ درصد و در سال ۱۳۷۵ حدود ۵۷ درصد از کل بیکاران باسواد جوان ۱۵-۲۴ ساله بوده‌اند (جدول ۳-۵)

توزیع نسبی جمعیت جوان بیکار نیز همین فرآیند را تأیید می‌کند. مطابق اطلاعات جدول ۳-۶، در سال ۱۳۶۵ حدود ۸۴ درصد و در سال ۱۳۷۵ حدود ۹۴ درصد جمعیت جوان بیکار باسواد بوده‌اند. نسبت‌های مذکور برای مردان و زنان در سال ۱۳۷۵ به ترتیب حدود ۹۴ و ۹۳ درصد بوده است.

بررسی سهم شاغلان جوان از جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیشتر در سالهای سرشماری (۱۳۳۵-۷۵) نشان می‌دهد که سهم شاغلان جوان مرد از شاغلان مرد کل کشور در سرشماریهای ۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ افزایش یافته و در آخرین سرشماری ۱۳۷۵ کاهش یافته است. اما برای زنان فقط در یک دوره (سرشماری ۱۳۵۵) افزایش و در سایر سرشماریها کاهش دیده می‌شود (جدول ۳-۸).